

Ministerie van Defensie

Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD)

Informatiebijeenkomst Infanterie Schietkamp

Programmateam NPRD
Ministerie van Defensie

28-01-2026

ERNSTIG VERSLECHTERDE VEILIGHEIDSSITUATIE

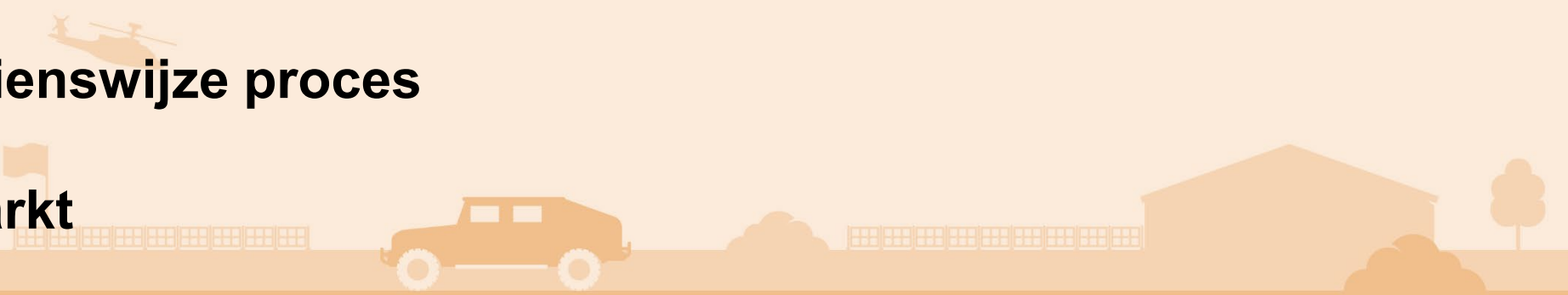
Wereldwijd ervaren landen steeds meer dreiging door verschuivende machtsverhoudingen. Al jaren versterken potentiële tegenstanders hun krijgsmachten. Steeds vaker is sprake van hybride conflictvoering: desinformatie beïnvloedt onze democratieën en cyberaanvallen bedreigen de vitale infrastructuur. De ruimte militariseert en schaarse grondstoffen leiden vaker tot conflict. Het doel is telkens hetzelfde: de stabiliteit ondermijnen om invloed en macht te kunnen verwerven.

Doel van vanavond

- 1. Toelichting kabinetsbesluit NPRD over ISK (19 December 2025)**
- 2. Toelichting voorkeursalternatieven**
 - Uitbreiden live firing mogelijkheden voor helikopters op Infanterie Schietkamp (ISK) ten behoeve van niveau 3- en 4-oefeningen Koninklijke Landmacht*
 - Uitbreiding milieu- en geluidsruimte door intensivering van Infanterie Schietkamp (ISK) en groei krijgsmacht*
- 3. Toelichting onderzoeksresultaten**
- 4. Toelichting zienswijze proces**
- 5. Informatiemarkt**

Programma

Tijd	Wat
19:30 – 20:00	Plenaire toelichting Defensie
20:15 – 21:00	Informatiemarkt

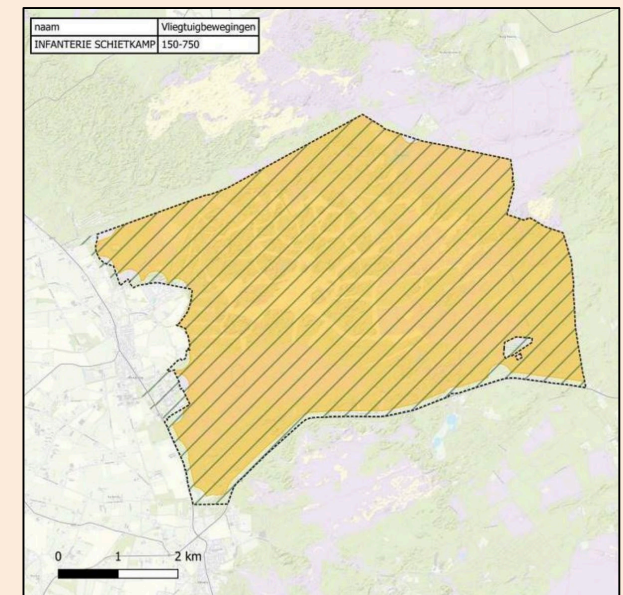
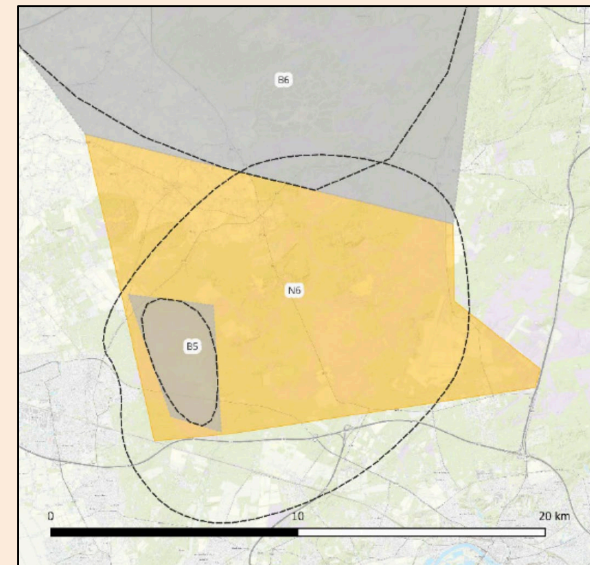
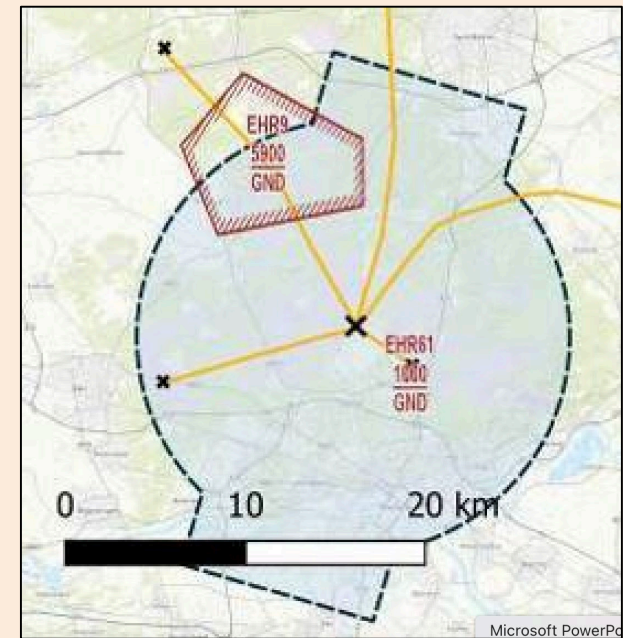
Toelichting kabinetsbesluit

Ministerie van Defensie

Met het NPRD heeft het kabinet 3 besluiten definitief genomen op / rondom het ISK :

1. Corridors voor cargodrones van MLT Deelen richting meerdere oefenterreinen, waaronder Stroese Zand
2. Laagvlieggebieden helikopters
 - B6 (<500 vlieguren per jaar)
 - N6 (<125 vlieguren per jaar)
3. Helikopterlandingsplaatsen (ISK 150 - 750 vliegbewegingen per jaar)

Toelichting kabinetsbesluit

Ministerie van Defensie

Daarnaast is voor 2 behoeften op ISK een ontwerp-voorkeursalternatief vastgesteld:

1. Er is een **ontwerp-voorkeursalternatief** vastgesteld voor uitbreiden live firing mogelijkheden voor helikopters op Infanterie Schietkamp (ISK) ten behoeve van niveau 3- en 4 oefeningen Koninklijke Landmacht.
2. Er is een **ontwerp-voorkeursalternatief** vastgesteld voor uitbreiding milieu- en geluidsruimte door intensivering van Infanterie Schietkamp (ISK) en groei krijgsmacht.

***Hiervoor is een separaat participatietraject opgestart.
Dit is de aanleiding van deze informatiebijeenkomst***

Planning 2025-2026 Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD)

Tijdens het hele proces vindt afstemming plaats met andere ministeries, gemeenten en provincies over de ruimtevraag van Defensie en andere ruimtevragen zoals energie/landbouw/woningbouw/natuur

Eind mei tot begin juli
Ter inzagelegging en informatiebijeenkomsten Ontwerp NPRD en planMER

Publicatie van:

- Definitief NPRD
- Nota van antwoord
- Aanvulling planMER (Reactie op advies Commissie MER)

Inclusief:

- Addendum planMER (aanvullend onderzoek 9 specifieke behoeften)

Januari tot februari
Ter inzagelegging van Addendum planMER (aanvullend onderzoek 9 specifieke behoeften)

Aanvullende informatiebijeenkomsten 9 specifieke behoeften

Publicatie van:

- Nota van antwoord (= op zienswijzen Addendum planMER aanvullend onderzoek 9 specifieke behoeften)

Informatie en participatie tijdens de verdere planvorming en uitvoering

- 2023 Start NPRD
- 2023 - 2024 Ter inzagelegging NRD NPRD
- 2024 Informatiebijeenkomsten NRD
- 2024 Bekendmaking locaties die niet verder worden onderzocht
- 2024 - 2025 Overleg met inwoners, bedrijven en (belangen) organisaties
- 2025 Vaststelling planMER en Ontwerp NPRD incl. voorkeurslocaties

Legenda

Processtappen en besluitvorming

Stappen waarin u wordt geïnformeerd, kunt meedenken of inspraak heeft

Locatiespecifieke behoefte 23: uitbreiden live firing mogelijkheden voor helikopters op Infanterie Schietkamp (ISK) ten behoeve van niveau 3- en 4-oefeningen Koninklijke Landmacht

De behoefte van Defensie is om met grond- en luchteenheden gezamenlijk schietoefeningen uit te kunnen voeren op het ISK. Het ISK is een vlieggebied waar Defensie reeds mag vliegen en schieten met geladen boordwapens.

Locatiespecifieke behoefte 24: uitbreiding milieu- en geluidsruijnte door intensivering van Infanterie Schietkamp (ISK) en groei krijgsmacht

De behoefte van Defensie is om het ISK meer te kunnen gebruiken als gevolg van de groei van Defensie en de invoering van nieuwe wapensystemen. Dit leidt tot een toename in gebruik van het ISK van 30% (de behoefte is om te groeien van 12,7 naar 16,5 miljoen schoten).

Locatiespecifieke behoeften
ISK - milieurimte

Antea Group

Understanding today.
Improving tomorrow.

28 januari 2026

www.anteagroup.nl

Eerder onderzoek

Op basis van het eerder onderzoek voor deze behoefte is geconstateerd dat nog mogelijk significante effecten optreden bij woningen die een te hoge geluidbelasting krijgen. Hiervoor was verdiepend onderzoek nodig op het gebied van geluidbelasting bij woningen. Dit verdiepend onderzoek is uitgevoerd tussen ontwerp- en definitieve besluitvorming.

Onderzoeksopzet

Kwantitatief onderzoek:

- Geluidhinder (schietgeluid en vlieggeluid)

Kwalitatief onderzoek naar:

- Gezondheid en veiligheid
- Bodem en water
- Natuur, landschap en erfgoed
- Klimaatadaptatie
- Ruimtegebruik
- Raakvlakken

Thema

Gezonde en veilige leefomgeving

Geluid - hinder

Geluid - stiltegebieden

Luchtkwaliteit

Omgevingsveiligheid

Impact activiteit omgevingsveiligheid

Licht

Hittestress

Bodem en water

Bodemsoort en bodemdaling

Bodemkwaliteit

Oppervlaktewater

Grondwater

Waterveiligheid

Natuur, landschap en cultureel erfgoed

Natura 2000

Natuurnetwerk Nederland

Beschermde soorten

Kansen voor natuurontwikkeling

Beschermde culturele erfgoedwaarden

Landschap

Geomorfologie

Archeologie

Ruimtegebruik

Recreatie

Landbouw

Grondeigendom

Wonen

Luchtvaart

Energienetwerken

Raakvlakken

Interferentie met Rijksbelangen

Uitgangspunten van het onderzoek

Behoefte

- **22 schietmomenten van 1,5 uur per jaar.** Deze kunnen op **elf tot vijftien** dagen per jaar uitgevoerd worden;
- Vergunde ruimte voor 54.490 schoten. Vijftig procent van deze schoten is buiten de uniforme daglicht periode (UDP) (tussen 1.800 tot 2.230 Lt);
- Vliegbox twee bij vijf kilometer, noord-zuid georiënteerd aan de oostzijde van het ISK;
- Schietbox voor een dynamisch schietprofiel voor baan H en I

Bestaande regeling

Regeling beperking geluidhinder militaire helikopters boven het Infanterie Schietkamp Harskamp.

- **30 dagen oefencircuit circa 1.5 uur** (totale terrein) 8 patroon
- **30 schietcircuit circa 1.5 uur.** (noord oostzijde)
- Doorrekening op basis van Chinook. Worst case
- **25% van de vluchten tussen 19:00 en 23:00 uur**

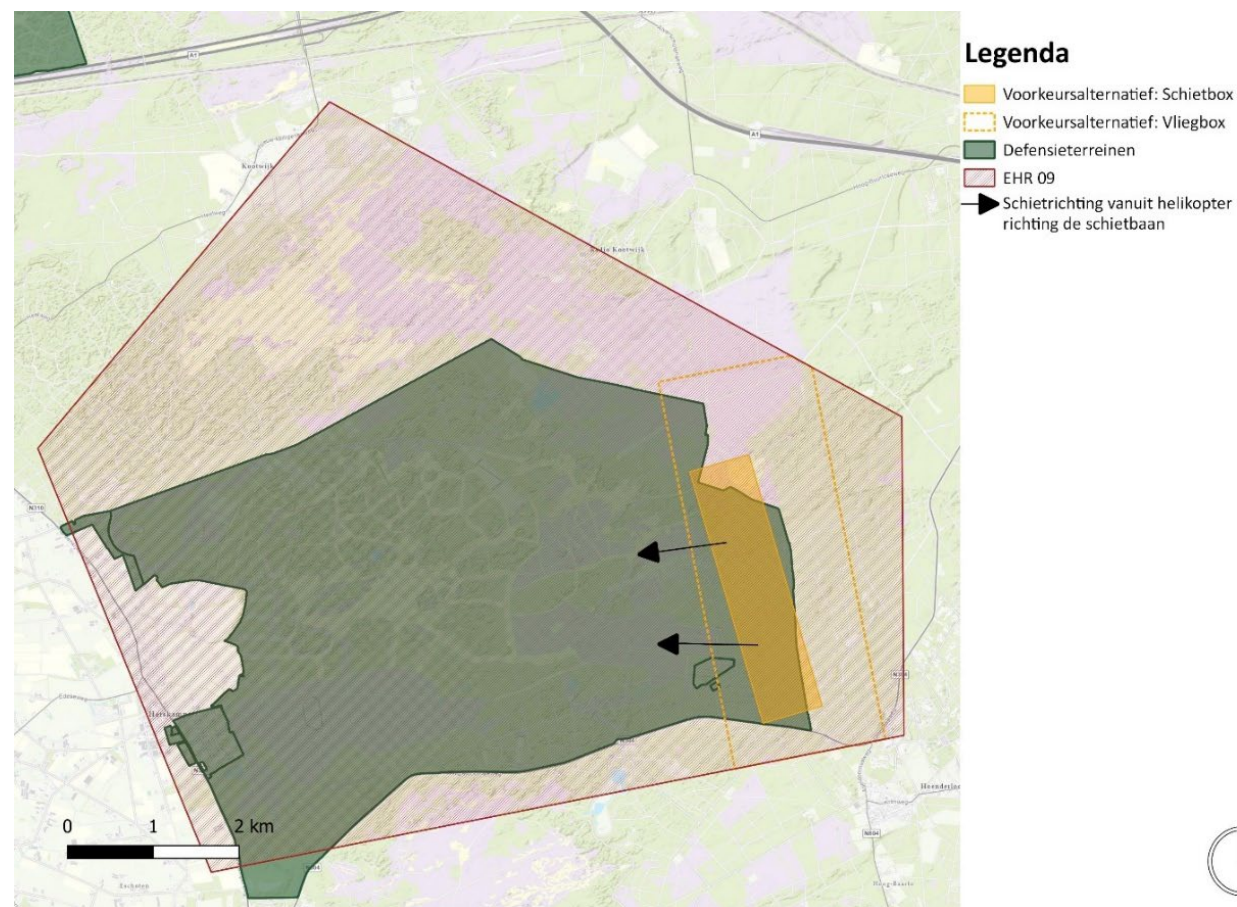
Uitgangspunten van het onderzoek

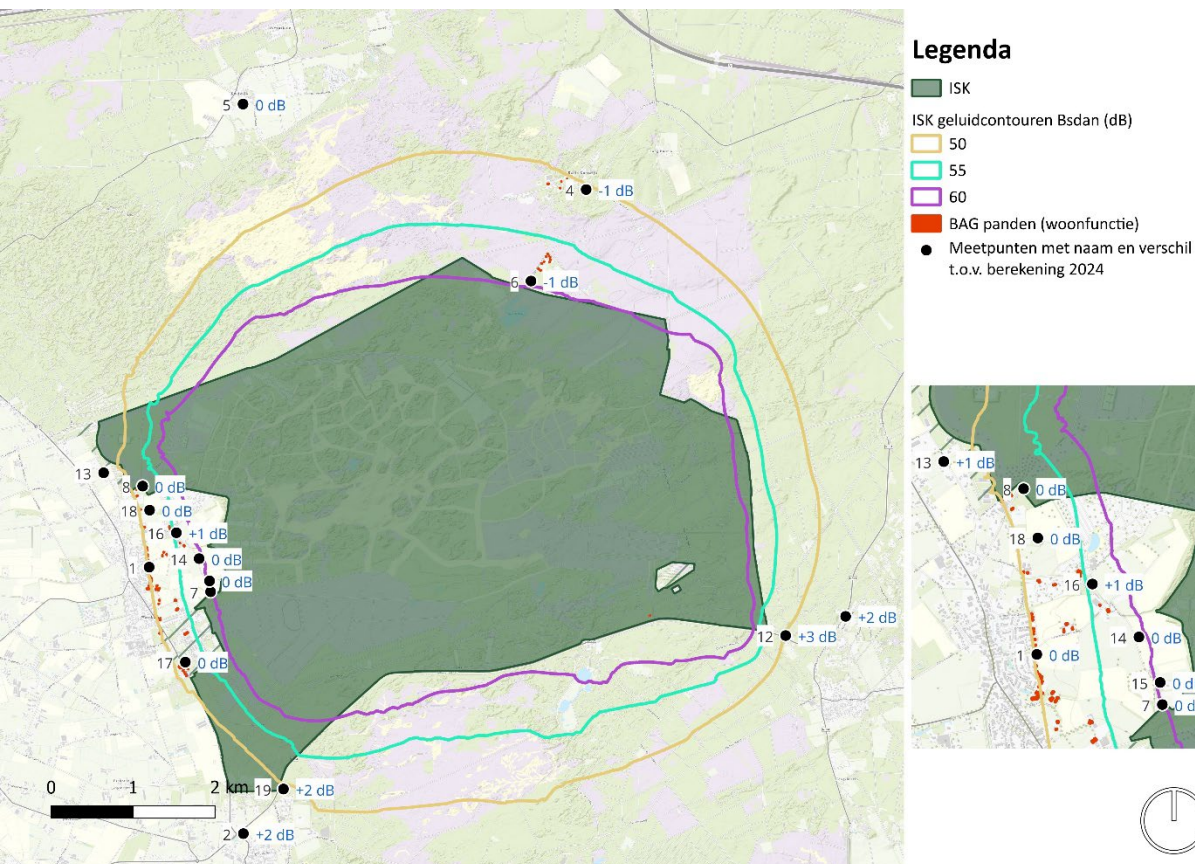
- Voor de schietoefeningen algemeen:
 - Vergroting van het aantal schoten met ongeveer 30% naar jaarlijks 16,5 miljoen schoten

Onderzoeksresultaten

- Voor het geluid van helikopters geldt dat woningen niet hoger belast mogen worden dan 50 dB
- Uit de berekening blijkt dat op alle woningen een lagere belasting dan 50 dB ontstaat. Het vlieggeluid valt binnen de daarvoor geldende regels op het ISK.

Onderzoeksresultaten

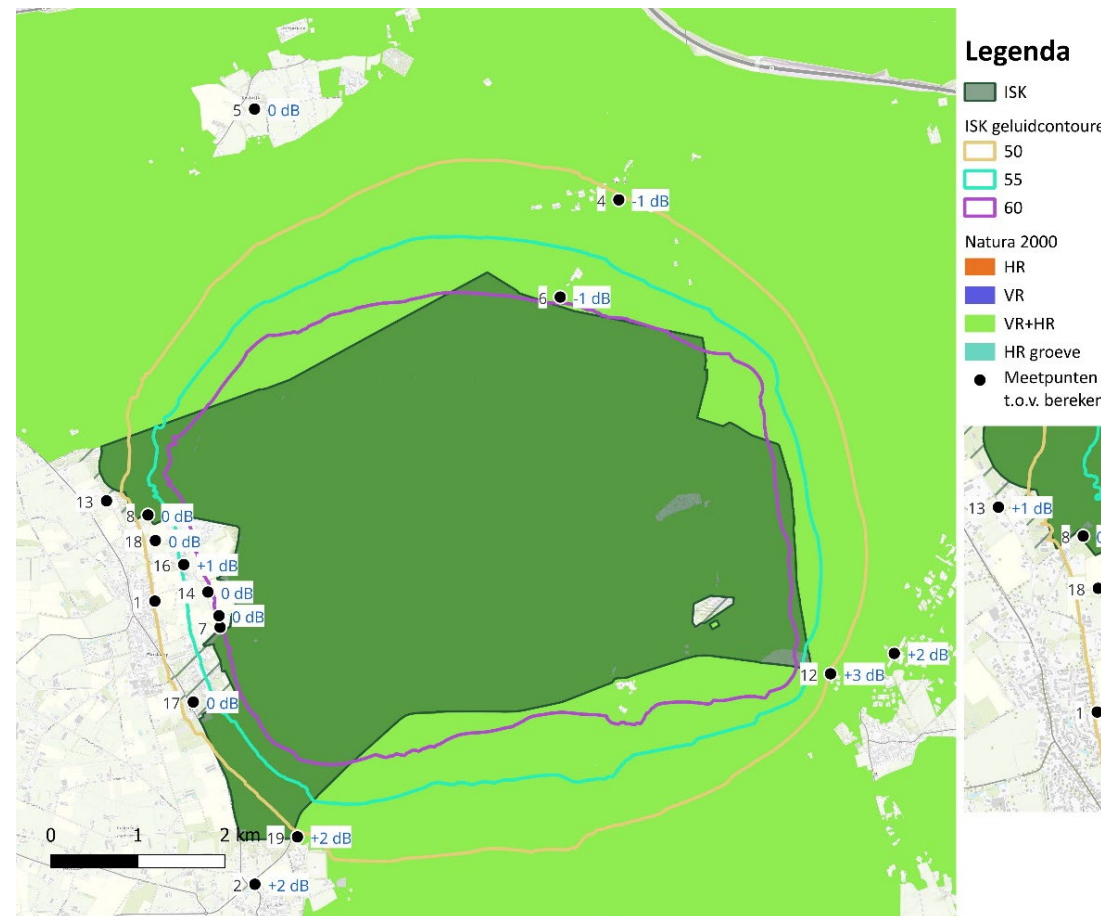

- Door het verhogen van het aantal schoten neemt de geluidbelasting toe.
- Het is niet toegestaan een hogere belasting dan 60 dB bsdan op woningen toe te staan (een aantal woningen worden nu al zo hoog belast).
- Op hoogst belaste woningen geen toename, op andere woningen wel toenames.

ISK	Geluidcontour		
	50 dB tot 55 dB	55 dB tot 60 dB	60 dB
Woningen	Ca. 110	Ca. 20	2
Natura-2000 gebieden	1276 ha	810 ha	2988

Onderzoeksresultaten

- Toename van de geluidbelasting binnen Natura 2000-gebied De Veluwe
- Regelgeving geeft geluidverstoring aan als een systeemknelpunt voor dit gebied.
- Ondanks huidige verstoring, mogelijkheden voor verdere verstoring voor broedvogels (o.a. wespendif, draaihals, zwarte speech, duinpijper en tapuit).
- Nader onderzoek noodzakelijk om effecten te voorkomen

Thema	ISK beoordeling
Gezonde en veilige leefomgeving	
Geluid - hinder	-
Geluid - stiltegebieden	0
Luchtkwaliteit	0/-
Omgevingsveiligheid	0
Impact activiteit omgevingsveiligheid	0
Licht	0
Hittestress	0
Bodem en water	
Bodemsoort en bodemdaling	0
Bodemkwaliteit	0
Oppervlaktewater	0
Grondwater	0
Waterveiligheid	0
Natuur, landschap en cultureel erfgoed	
Natura 2000	--
Natuurnetwerk Nederland	0
Beschermde soorten	--
Kansen voor natuurontwikkeling	0
Beschermde culturele erfgoedwaarden	0
Landschap	0
Geomorfologie	0
Archeologie	0
Ruimtegebruik	
Recreatie	0
Landbouw	0
Grondeigendom	0
Wonen	0
Luchtvaart	0
Energienetwerken	0
Raakvlakken	
Interferentie met Rijksbelangen	0

Conclusie van het onderzoek

- Geluid is een aandachtspunt, maar vergunbaar voor zowel schietgeluid als vlieggeluid
- Vervolgonderzoek naar verstoring van de natuur noodzakelijk

- **Besluit:**

Het Infanterie Schietkamp is vastgesteld als ontwerp voorkeursalternatief voor invulling van uitbreiden live firing mogelijkheden voor helikopters op Infanterie Schietkamp (ISK) ten behoeve van niveau 3- en 4-oefeningen Koninklijke Landmacht.

- **Toelichting:**

- Past binnen de bestaande regeling *beperking geluidhinder militaire helikopters boven het ISK Harskamp*
- *Er is geen sprake van geluidsniveaus hoger dan 50dB(A) als gevolg van het vliegen van helikopters op individuele gevels.*
- Schietgeluid kan, in cumulatie met overig schietgeluid op de Harskamp, wel leiden tot een verhoging van de geluidbelasting voor de omgeving. Het schietgeluid van de benodigde live firing oefeningen is daarom integraal meegenomen in de geluidsberekeningen voor locatiespecifieke behoefte 24; uitbreiding milieu- en geluidsruimte door intensivering ISK.

- **Besluit:**

Het Infanterie Schietkamp is vastgesteld als ontwerp voorkeursalternatief voor invulling van deze behoefte, inclusief helikopter schietactiviteiten, met als randvoorwaarde een maximale geluidsbelasting van 60 dB BS, dan op geluidsgevoelige objecten.

- **Toelichting:**

- De optimalisatie van het aantal schoten van verschillende kalibers of verdeling van schoten over verschillende banen is nodig om te voorkomen dat de geluidbelasting op geluidgevoelige objecten hoger wordt dan 60 dB Bs, dan.
- Het ISK is gelegen in natura 2000-gebied. De mogelijke negatieve effecten van de intensivering van het aantal schoten kan leiden tot aanvullende verstoring van beschermde diersoorten.

Zienswijzen

Ministerie van Defensie

Van 19 januari tot 2 maart kunt u een zienswijze indienen over de vastgestelde voorkeursalternatieven op/rondom ISK. Dit geldt voor:

- Het besluit van het kabinet (over het ontwerp-voorkeursalternatief)
- Het onderliggende planMER onderzoek (o.a. het addendum planMER)

Zienswijzen kunnen digitaal worden ingediend via:

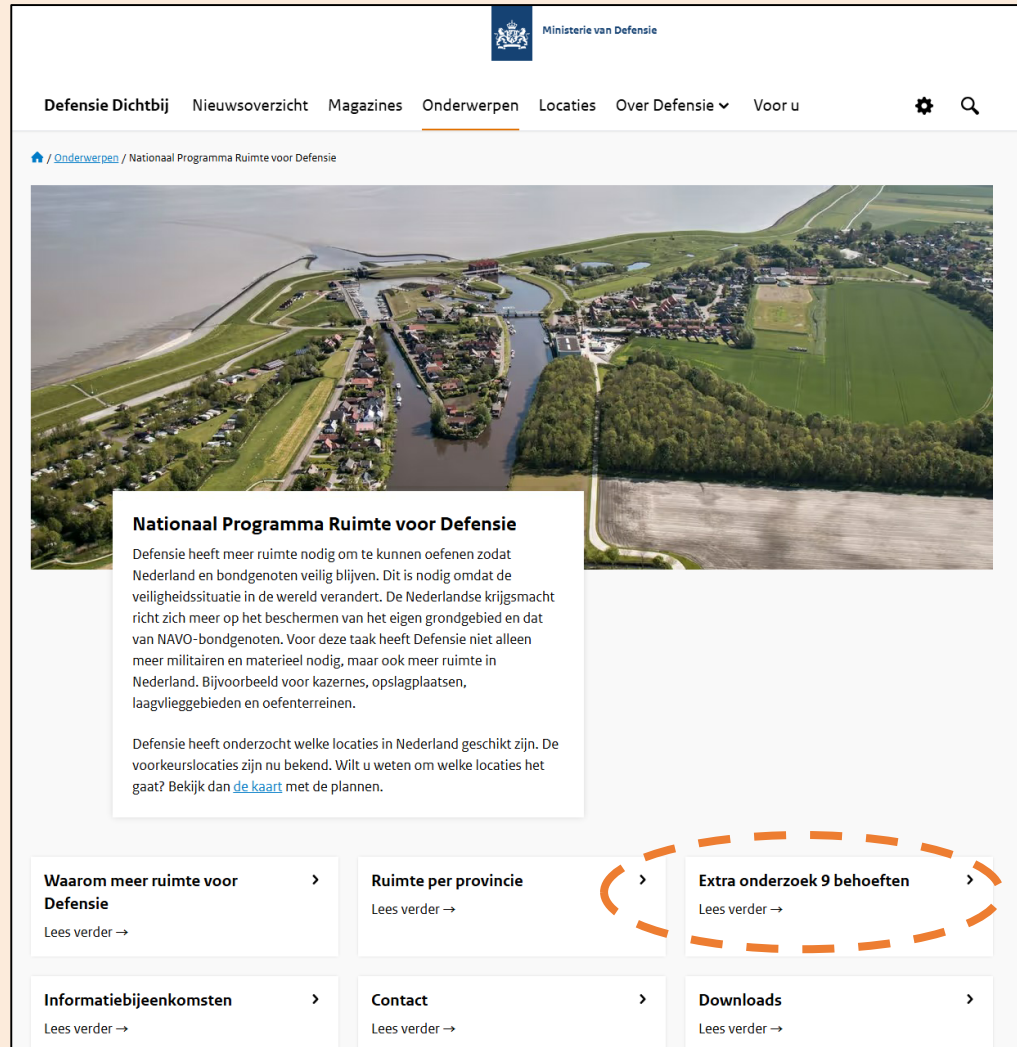
De website <https://www.nprd.inspraak.defensiedichtbij.nl/>

Kunt u geen digitale zienswijzen indienen? Dan per post mogelijk naar:

- *Directie Materieel, Leefomgeving, Vastgoed en Duurzaamheid*
O.v.v. Nationaal Programma Ruimte voor Defensie
Ministerie van Defensie
Postbus 20701
2500ES Den Haag

<http://www.defensiedichtbij.nl/onderwerpen/nationaal-programma-ruimte-voor-defensie>

Ministerie van Defensie

Defensie Dichtbij Nieuwsoverzicht Magazines Onderwerpen Locaties Over Defensie Voor u

[/ Onderwerpen](#) / Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

Defensie heeft meer ruimte nodig om te kunnen oefenen zodat Nederland en bondgenoten veilig blijven. Dit is nodig omdat de veiligheidssituatie in de wereld verandert. De Nederlandse krijgsmacht richt zich meer op het beschermen van het eigen grondgebied en dat van NAVO-bondgenoten. Voor deze taak heeft Defensie niet alleen meer militairen en materieel nodig, maar ook meer ruimte in Nederland. Bijvoorbeeld voor kazernes, opslagplaatsen, laagvlieggebieden en oefenterreinen.

Defensie heeft onderzocht welke locaties in Nederland geschikt zijn. De voorkeurslocaties zijn nu bekend. Wilt u weten om welke locaties het gaat? Bekijk dan [de kaart](#) met de plannen.

Waarom meer ruimte voor Defensie [Lees verder →](#)

Ruimte per provincie [Lees verder →](#)

Extra onderzoek 9 behoeften [Lees verder →](#)

Informatiebijeenkomsten [Lees verder →](#)

Contact [Lees verder →](#)

Downloads [Lees verder →](#)

Ministerie van Defensie

<https://www.nprd.inspraak.defensiedichtbij.nl/>

Ministerie van Defensie

Home **Inspraak** Informatiebijeenkomsten Downloads Contact Archief

Let op: van 19 januari tot 2 maart 2026 kunt u alléén zienswijzen indienen voor de 9 behoeften die als ontwerp voorkeursalternatief zijn vastgesteld door het kabinet.

U kunt alléén inspraak op de 9 behoeften waar extra onderzoek voor nodig was. Dit betekent dat u kunt reageren op onderstaande 9 behoeften.

- Benodigde fysieke uitbreiding Lelystad Airport voor toename gebruik jachtvliegtuigcapaciteit;
- Uitbreiding milieuruimte t.b.v. activiteiten vliegbasis Leeuwarden, gemeente Leeuwarden;
- Breezanddijk groei beproevingen IJsselmeer, Afsluitdijk, gemeente Súdwest Fryslân;
- Petten groei beproevingen Noordzee, gemeente Schagen;
- Uitbreiden live firing mogelijkheden voor helikopters op Infanterie Schietkamp (ISK) ten behoeve van niveau 3- en 4-oefeningen Koninklijke Landmacht, gemeente Ede;
- Uitbreiding milieu- en geluidsruimte door intensivering van Infanterie Schietkamp (ISK) en groei krijgsmacht, gemeente Ede;
- Uitbreiding milieuruimte t.b.v. activiteiten vliegbasis Woensdrecht, gemeente Woensdrecht;
- Uitbreiding milieuruimte t.b.v. activiteiten vliegbasis Gilze-Rijen, gemeente Gilze en Rijen;
- Verandering inrichting vliegbasis Eindhoven verplaatsen hot cargo platform.

U kunt van 19 januari tot 2 maart reageren op de 9 behoeften door een **zienswijze** in te dienen. Dit kan digitaal via de oranje knop hieronder. Alle zienswijzen worden digitaal verwerkt.

[Zienswijze indienen](#)

Informatiemarkt 20:15 – 21:30

VRAAGEN

